

24 Ματίου, 1994

[ΚΟΥΡΡΗΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΤΙΝ,

Εφεσείουσα,

v.

ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (Αρ. 1),

Εφεσβλήτης.

(Ποινική Έφεση Αρ. 5803).

5 Έφεση — Αίτηση για παροχή άδειας για προσαγωγή μαρτυρίας κατά την ακρόαση έφεσης — Εξουσίες του Ανωτάτου Δικαστηρίου — Ο περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος, Κεφ. 155 άρθρο 46(β) και (γ) — Ο περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960 (Ν. 4/60) άρθρο 25(3) — Αρχές που εφαρμόζονται.

Συνταγματικό Δίκαιο — Σύνταγμα άρθρο 30 — Κατοχύρωση δικαιώματος για ακριβοδίκαιη δίκη.

10 Ανθρώπινα Δικαιώματα — Δικαίωμα για ακριβοδίκαιη δίκη — Άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που κυρώθηκε με τον ομώνυμο Νόμο 39/62.

15 Η εφεσείουσα καταχώρησε την πιο πάνω αίτηση για να υποστηρίξει τον λόγο έφεσης σύμφωνα με τον οποίο επηρεάστηκε δυσμενώς το δικαίωμά της για ακριβοδίκαιη δίκη λόγω "έντονης, εκτεταμένης, επιθετικής, ανακριβούς και παραπλανητικής δημοσιότητας των μαζικών μέσων ενημέρωσης", κατά παράβαση του άρθρου 30 του Συντάγματος και του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που κυρώθηκε από τον ομώνυμο Νόμο 39/62.

20 Στην ένορκη δήλωσή της η εφεσείουσα ανέφερε ότι τα σημαντικότερα γεγονότα στα οποία βασίζεται ο πιο πάνω λόγος έφεσης της συνέβησαν κατά τη διάρκεια της δίκης της ενώ ήταν πλήρως απασχολημένη με την υπεράσπισή της και ότι δεν περιήλθαν στη γνώση της πριν από την απόφαση του Κακουργιοδικείου.

25 Η πλειονότητα των δημοσιευμάτων αφορούσε περίοδο πριν την έναρξη της δίκης. Μόνο ένα δημοσιεύθηκε λίγες μέρες πριν την απόφαση του Κακουργιοδικείου και αφού συμπληρώθηκαν οι τελικές αγορεύσεις. Συγκεκριμένα το δημοσίευμα αυτό έγινε στις 7/8/1993.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, αφού αναφέρθηκε στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για να δικαιολογείται η παροχή άδειας για προσαγωγή περαιτέρω μαρτυρίας, απέρριψε την αίτηση και αποφάνθηκε ότι:

1. Η παροχή άδειας για προσαγωγή περαιτέρω μαρτυρίας ενώπιον του Εφετείου αποτελεί μέτρο εξαιρετικό. 5
2. Η εξήγηση της εφεσείουσας ως προς τον λόγο για τον οποίο δεν μπόρεσε να παρακολουθήσει τα δημοσιεύματα καταρρίπτεται από τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον του Εφετείου.
3. Η απλή δήλωση πως η μαρτυρία δεν περιήλθε σε γνώση του αιτητή δεν αρκεί. Εκείνο που έχει σημασία είναι το αντικειμενικά διαθέσιμο της μαρτυρίας και η δυνατότητα εντοπισμού της με την επίδειξη εύλογης επιμέλειας. 10
4. Στην πρώτη από τις αγγλικές υποθέσεις, τις οποίες επικαλέσθηκε ο δικηγόρος της εφεσείουσας οι δηλώσεις προήλθαν από πρόσωπα ιδιαίτερου κύρους και αναφέρονταν σε θέμα υψίστης σημασίας στη δίκη ενώ στη δεύτερη έγιναν επανειλημμένες δημοσιεύσεις κατά τη διάρκεια της δίκης που έφθαναν μέχρι του σημείου παραποίησης των γεγονότων και της μαρτυρίας και της απροσημάτιστης παρουσίασης των κατηγορουμένων ως των δολοφόνων σε μια υπόθεση έντονης αμφισβήτησης ως προς τα συμπεράσματα που ήταν δυνατόν να εξαχθούν από περιστατική μαρτυρία. 15 20
5. Η προτεινόμενη μαρτυρία υπήρχε κατά το χρόνο της δίκης και θα μπορούσε να εντοπισθεί και να προσαχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου με ελάχιστη δυνατή επιμέλεια. 25
6. Το δημοσίευμα της 7/8/1993 δεν ήταν δυνατό να έχει οποιαδήποτε επίδραση πάνω στην απόφαση του Κακουργιοδικείου ακόμα και αν το θέμα προσεγγίζετο πάνω στη βάση των σχετικών αγγλικών υποθέσεων. 30

Η αίτηση απορρίπτεται. 30

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Simadhiakos v The Police (1961) CLR 64·

P. I. Koliass v The Police (1963) 1 CLR 52·

Petri v The Police (1968) 2 CLR 40·

Arestidou v The Police (1973) 2 CLR 244·

Zevedheos v The Republic (1978) 2 CLR 47·

Constantinides v The Republic (1977) 2 CLR 337·

35

Athinis v The Republic (1989) 2 CLR 214.

Αγαπίου ν Δημοκρατίας (1989) 2 ΑΑΔ 396.

R v McCann [1991] Cr. App. R. 239.

5 *R v Michelle Ann Taylor & Lisa Jane Taylor. Αποφάσεις ημερ.
10.6.1993.*

Αίτηση.

10 Αίτηση από την εφεσείουσα προς παροχή άδειας για
προσαγωγή μαρτυρίας για να μπορέσει να υποστηρίξει το
λόγο της έφεσης σύμφωνα με τον οποίο επηρεάστηκε δυ-
σμενώς το δικαίωμά της για ακριβοδίκαιη δίκη.

*A. Εντυχίου και Χρ. Παπανδρέου (κα), για την εφε-
σειούσα.*

*Π. Κληρίδης, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας,
για την εφεσίβλητη.*

15 **ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ.:** Την απόφαση του Δικαστηρίου θα
δώσει ο Δικαστής Γ. Κωνσταντινίδης.

20 **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ.:** Η εφεσείουσα καταχώρισε αί-
τηση προς παροχή άδειας για προσαγωγή μαρτυρίας για
να μπορέσει να υποστηρίξει το λόγο έφεσης σύμφωνα με
τον οποίο επηρεάστηκε δυσμενώς το δικαίωμά της για
ακριβοδίκαιη δίκη κατά παράβαση του άρθρου 30 του Συ-
ντάγματος και του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης
για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που
25 κυρώθηκε με τον ομώνυμο Νόμο 39/62. Ο επηρεασμός φέ-
ρεται να ήταν το αποτέλεσμα "έντονης, εκτεταμένης, επι-
θετικής, ανακριβούς και παραπλανητικής δημοσιότητας
που προέβησαν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης" και η αίτηση
στοχεύει στην απόδειξή της ενώπιον του Εφετείου.

30 Η αίτηση στηρίχτηκε στις διατάξεις του άρθρου 46(β)
και (γ) του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155
και του άρθρου 25 (3) του περί Δικαστηρίων Νόμου του
1960 (Ν. 4/60) που αναφέρονται στην εξουσία του Ανωτά-

του Δικαστηρίου προς ακρόαση περαιτέρω μαρτυρίας και προωθήθηκε με αναφορά στη νομολογία ως προς τις αρχές που διέπουν την άσκησή της. (Βλ. *Simadhiakos v. The Police* (1961) CLR 64, *P.I. Kollas v. The Police* (1963) 1 CLR 52, *Petri v. The Police* (1968) 2 CLR 40, *Arestidou v. The Police* (1973) 2 CLR 244, *Zevedheos v. The Republic* (1978) 2 CLR 47, *Constantinides v. The Republic* (1977) 2 CLR 337, *Athinis v. The Republic* (1989) 2 CLR 214, *Αγαπίου ν. Δημοκρατία* (1989) 2 ΑΑΔ 396).

Η νομοθεσία δεν απέβλεπε σε απαλλαγή από την υποχρέωση προσαγωγής κάθε διαθέσιμης σχετικής μαρτυρίας κατά τη δίκη ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Η παροχή άδειας για προσαγωγή περαιτέρω μαρτυρίας ενώπιον του Εφετείου αποτελεί μέτρο εξαιρετικό. Δικαιολογείται μόνο όταν συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις:

- (α) Η μαρτυρία δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί προς χρήση κατά την πρωτόδικη διαδικασία με την επίδειξη εύλογης επιμέλειας.
- (β) Η μαρτυρία πρέπει να είναι τέτοια ώστε αν προσαγόταν θα ήταν πιθανό να είχε κάποια σημαντική επίδραση στο αποτέλεσμα της υπόθεσης αν και δεν είναι ανάγκη να είναι αποφασιστικής σημασίας.
- (γ) Η μαρτυρία πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εμφανίζεται αξιόπιστη αν και δεν είναι ανάγκη να είναι αναντίλεκτη.

Το μόνο ζήτημα που συζητήθηκε ενώπιόν μας, στο οποίο και θα περιοριστούμε, αναφέρεται στο κατά πόσο συντρέχουν οι πιο πάνω προϋποθέσεις. Η εφεσείουσα, με προφανή στόχο τη θεμελίωση της πρώτης προϋπόθεσης, πρόβαλε με την ένορκη δηλωσή της τον ακόλουθο ισχυρισμό:

"Τα σημαντικότερα από τα πιο πάνω γεγονότα πάνω στα οποία κυρίως βασίζεται ο πιο πάνω λόγος Έφεσής

μου, συνέβησαν κατά τη διάρκεια της δίκης μου ενώ ήμουν πλήρως απασχολημένη με την υπεράσπισή μου και δεν μπόρεσα να παρακολουθήσω κατά τον χρόνο που συνέβησαν και εξελίχθησαν αυτά."

- 5 Προστίθεται σε συμπληρωματική ένορκη δήλωσή της πως τα δημοσιεύματα δεν περιήλθαν

"εντελώς και πλήρως από την αρχή υπόψη εμέ και των δικηγόρων μου πριν από την έκδοση της απόφασης του κακουργιοδικείου"

- 10 Η ημερομηνία του κάθε ενός από τα δημοσιεύματα αναφέρεται στην αίτηση. Ενώπιόν μας τέθηκαν, για τους σκοπούς του διαδικαστικού ζητήματος που εγείρεται, σχε-
 15 τικά αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών. Κατά το κατηγορητήριο τα αδικήματα διεπράχθησαν στις 30 Ιανου-
 20 αρίου 1993. Η δίκη άρχισε στις 5 Ιουλίου 1993 και συμπληρώθηκε στις 6 Αυγούστου 1993. Η απόφαση του Κακουργιοδικείου εκδόθηκε στις 12 Αυγούστου 1993 και επιβλήθηκε ποινή την επομένη. Ούτε ένα από τα κείμενα
 25 δεν δημοσιεύθηκε κατά τη διάρκεια της δίκης. Η πλειονό-
 τητά τους δημοσιεύτηκε μεταξύ της 1ης και 7ης Φεβρουα-
 ρίου 1993. Ένα δημοσιεύθηκε στις 7 Αυγούστου 1993 αφού συμπληρώθηκαν οι τελικές αγορεύσεις. Η εξήγηση της εφεσείουσας ως προς το λόγο για τον οποίο δεν μπό-
 ρεσε να τα παρακολουθήσει "κατά το χρόνο που συνέβη-
 σαν και εξελίχθησαν", καταρρίπτεται από τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιόν μας.

- Ανεξάρτητα όμως από αυτό, σε καμιά περίπτωση δεν είναι αρκετή η απλή δήλωση πως η μαρτυρία δεν περιήλθε
 30 σε γνώση του αιτητή και των δικηγόρων του· ακόμα και
 όταν υπάρχουν λόγοι που δείχνουν πως η δήλωση είναι αληθινή. Εκείνο που έχει σημασία είναι το αντικειμενικά διαθέσιμο της μαρτυρίας και η δυνατότητα εντοπισμού της με την επίδειξη εύλογης επιμέλειας. Στην υπόθεση
 35 *Αγαπίου ν. Δημοκρατία* (ανωτέρω) υποβλήθηκε όμοιο αί-
 τημα προς θεμελίωση του αναγκαίου υπόβαθρου για την υποστήριξη ταυτόσημου λόγου έφεσης. Για λόγους στους

οποίους θα αναφερθούμε, το αίτημα απερρίφθη. Ο δικηγόρος της εφεσείουσας, ενώ επικαλέστηκε τις αρχές που υιοθετήθηκαν στην πιο πάνω υπόθεση, εισηγήθηκε πως η παρούσα υπόθεση διακρίνεται γιατί, αντίθετα προς ό,τι συνέβη εκεί, εδώ έχουν συγκεκριμενοποιηθεί τα δημοσιεύματα των οποίων επιδιώκεται η απόδειξη. Αυτή η τοποθέτηση θα πρέπει να εκληφθεί ότι σημαίνει εγκατάλειψη του μέρους της αίτησης που αναφέρεται σε εντελώς απροσδιόριστη μαρτυρία ως προς "στοιχεία και/ή πληροφορίες τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών". Άλλωστε ενώπιόν μας διευκρινίστηκε πως η σχετική μαρτυρία περιορίζεται σε μερικά από τα κείμενα που κατατέθησαν για τους σκοπούς της αίτησης. Όμως, δεν ήταν μόνο για εκείνο το λόγο που απορρίφθηκε το αίτημα στην υπόθεση *Αγαπίου*. Το ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση του δικαστή Γ.Μ. Πική είναι χαρακτηριστικό:

"Στην προκειμένη περίπτωση η μαρτυρία, όπως είναι παραδεκτό, όχι μόνο ήταν διαθέσιμη αλλά και θέμα κοινής γνώσης. Το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι αν ήταν γνωστή στο δικηγόρο του εφεσείουσας ο οποίος τον εκπροσωπεί στην έφεση αλλά αν ήταν αντικειμενικά διαθέσιμη και μπορούσε να εντοπιστεί και να κατατεθεί από την υπεράσπιση κατά το χρόνο της διεξαγωγής της δίκης".

Ισχύουν τα ίδια και ως προς την παρούσα υπόθεση. Και αν παραγνωρίζαμε την αντίφαση που υποδείξαμε, θα λέγαμε πως η μαρτυρία που αδιαμφισβήτητα υπήρχε κατά το χρόνο της δίκης θα μπορούσε, εφόσον επιδεικνυόταν ελάχιστη επιμέλεια, να εντοπιστεί και να προσαχθεί ενώπιον του Κακούργιοδικείου. Επομένως, ως προς αυτή τη μαρτυρία, το αίτημα θα πρέπει να απορριφθεί χωρίς να χρειάζεται να εξετάσουμε αν συντρέχουν οι υπόλοιπες προϋποθέσεις.

Όπως σημειώσαμε, ένα από τα κείμενα δημοσιεύτηκε μετά από τη συμπλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας. Ο εκπρόσωπος της κατηγορούσας αρχής εισηγήθηκε πως, ούτως ή άλλως, αυτή η μαρτυρία θα ήταν άσχετη γιατί δεν

- θα μπορούσε να είχε οποιαδήποτε επίδραση πάνω στο αποτέλεσμα της δίκης η οποία στην Κύπρο διεξάγεται ενώπιον δικαστών και όχι, όπως στην Αγγλία, ενώπιον ενόρκων. Η αντίθετη άποψη του δικηγόρου της εφεσεύσας στηρίχθηκε βασικά σε δυο αγγλικές υποθέσεις. Τις *R. v. McCann* [1991] Cr. App. R. 239 και *R. v. Michelle Ann Taylor and Lisa Jane Taylor* Ποινικές Εφέσεις 4807/92 και 4088/92 ημερομηνίας 10 Ιουνίου 1993 (η τελευταία δεν δημοσιεύθηκε ακόμα αλλά μας δόθηκε αντίγραφο). Και στις 5 10 δύο ακυρώθηκε η καταδίκη ενόψει της αναγνώρισης σοβαρού ενδεχομένου να είχε επηρεαστεί η ετυμγορία των ενόρκων από δημοσιεύματα και δηλώσεις που είδαν το φως ευρείας δημοσιότητας. Υποστήριξε ο κ. Ευτυχίου πως η αρχή που τέθηκε ισχύει και εδώ ενόψει και του άρθρου 30 του Συντάγματος που κατοχυρώνει, μεταξύ 15 άλλων, το θεμελιώδες δικαίωμα για ανεπηρέαστη ακροαματική διαδικασία ενώπιον αμερόληπτου δικαστηρίου, παρά το ότι στην Κύπρο η δίκη δεν διεξάγεται ενώπιον ενόρκων.
- 20 Η περίπτωση δεν είναι κατάλληλη για απόφαση ως προς το ιδιαίτερος σοβαρό ζήτημα αν το εχέγγυο της διεξαγωγής της δίκης στην Κύπρο ενώπιον δικαστών εξουδετερώνει ή απομακρύνει τον κίνδυνο που αναγνωρίστηκε στο πλαίσιο διαφορετικού δικαστικού συστήματος, να μην 25 ήταν δίκαιη η δίκη εξ αιτίας δημοσιευμάτων. Το δημοσίευμα της 7 Αυγούστου 1993 είχε τίτλο "Πολύωρες αγορεύσεις έγιναν χθες. Την Τρίτη το Κακουργιοδικείο θα επιβάλει ποινή στη Μάρτιν". Είναι ανυπόγραφο και πρέπει να αποδοθεί σε ανταποκριτή της εφημερίδας. Ο τίτλος δεν 30 απέδιδε την πραγματικότητα. Την Τρίτη θα εκδιδόταν η απόφαση του Κακουργιοδικείου ως προς την ενοχή ή την αθωότητα της εφεσεύσας. Στο κείμενο όμως που τον ακολουθεί, τα πράγματα τοποθετούνται σωστά και παρατίθενται αποσπάσματα από την αγόρευση του κ. Ευτυχίου 35 ως προς τους λόγους για τους οποίους η εφεσεύουσα θα έπρεπε να αθωωθεί.

Οι αποφάσεις στις δυο αγγλικές υποθέσεις δεν στηρίχθηκαν απλώς στη διαπίστωση της δημοσίευσης κειμένων

ή δηλώσεων που ήταν άπρεπα, λανθασμένα ή ανεπίτρεπτα. Στην υπόθεση *McCann* προήλθαν από πρόσωπα ιδιαίτερου κύρους. Ορισμένες από υπουργό που κατά το κατηγορητήριο ήταν ο στόχος της συνωμοσίας που αποδιδόταν στους κατηγορούμενους και άλλες από το Λόρδο Denning, πρώην Πρόεδρο (Master of the Rolls) του Αγγλικού Εφετείου και εξέχουσα νομική φυσιογνωμία. Οι δηλώσεις αναφέρονταν σε θέμα ύψιστης σημασίας στη δίκη. Οι κατηγορούμενοι άσκησαν το δικαίωμά τους της σιωπής και επέλεξαν να μην δώσουν μαρτυρία. Οι δηλώσεις ήταν έντονες και δεν άφηναν περιθώριο για εναλλακτική προσέγγιση ως προς το νόημά τους. Σε τελική ανάλυση υποστηρίχτηκε με τις δηλώσεις πως είναι ο ένοχος και όχι ο αθώος που ασκεί το δικαίωμα της σιωπής. Οι δηλώσεις έγιναν όταν η δίκη είχε φθάσει στο πιό κρίσιμο της σημείο. Στην υπόθεση *Taylor*, κατά τη διάρκεια της δίκης έγιναν επανειλημμένες δημοσιεύσεις που προσηλάκιζαν και λαιδορούσαν τις κατηγορούμενες και που έφθασαν μέχρι του σημείου της παραποίησης των γεγονότων και της μαρτυρίας και της απροσημάτιστης παρουσίασης των κατηγορουμένων ως των δολοφόνων σε μια υπόθεση έντονης αμφισβήτησης ως προς τα συμπεράσματα που ήταν δυνατό να εξαχθούν από περιστατική μαρτυρία η οποία, μάλιστα, σύμφωνα με παράλληλη διαπίστωση του Εφετείου, αλλοιώθηκε με χειρισμούς της αστυνομίας.

Και στην περίπτωση που θα προσεγγίζαμε το ζήτημα πάνω στη βάση των αγγλικών υποθέσεων που αναφέρθηκαν, θα ήταν αδιανόητο να θεωρηθεί ότι ήταν δυνατό να είχε οποιαδήποτε επίδραση πάνω στην απόφαση του Κακουργιοδικείου δημοσίευμα του είδους, του περιεχομένου και της προέλευσης εκείνου της 7ης Αυγούστου 1993.

Η διαπίστωση της ανυπαρξίας οποιασδήποτε πιθανότητας να έχει το δημοσίευμα της 7 Αυγούστου 1993 επίδραση πάνω στο αποτέλεσμα της δίκης, οδηγεί στην απόρριψη του αιτήματος και ως προς αυτό. Η αίτηση απορρίπτεται.

Η αίτηση απορρίπτεται.